

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ח' תמוז תשס"ט

פרשה:
חקת - בלק

כותרת:
בא לקלל ונמצא מברך...

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת חקת - בלק

בא לקלל ונמצא מברך...

ישנן הרבה מפות של כדור הארץ שהשם 'ישראל' אינו מופיע בהן. במקום 'ישראל' מופיע השם 'פלסטיין', ויש מפות שפשוט מתעלמות מהמדינה הזאת ולא מזכירות מאומה, לדידם זוהי שיטה טובה להתעלם מקיומה של ישראל. זוהי אמנם תופעה מאוד מרגיזה, אבל אני מוכרח להודות שמדובר בתופעה עתיקת יומין.

השבוע אנו קוראים על בלק מלך מואב שפוחד מעם ישראל שישמידו אותו. הוא יודע היטב שבכח הצבאי הפיזי שלו הוא לא יצליח להלחם בהם ולהכריע אותם, מאחר שהם כבר הרגו את סיחון ועוג, ולכן הוא מנסה לגלות מהו סוד הכוח של עם ישראל. לבסוף הוא מגיע למסקנה שכוחם של ישראל נעוץ ללא ספק באישיותו של המנהיג משה רבינו. ולכן גמלה בלבו ההחלטה להלחם בישראל בדיוק באותה שיטה. מה הוא עשה? פנה לנביא אומות העולם ששמו בלעם, שהיה באותה רמה של משה, וביקש ממנו שיבוא לקלל את עם ישראל.

כשמעיינים בפסוקים הראשונים מגלים דבר מאוד מוזר: בלק שולח מסר לבלעם "הנה עם יצא ממצרים... ועתה לכה ארה לי את העם הזה", הוא לא קורא לעם הזה בשמו, כביכול מדובר באיזשהו עם עלום שם, לא פחות ולא יותר. גם כשה' בא אל בלעם בחלום ושואל אותו "מי האנשים האלה עמך" הוא מצטט את דברי בלק: "הנה העם היוצא ממצרים" – שוב פעם "עם" ללא שם. גם הקב"ה בתשובה שלו לבלעם משתמש באותה מטבע: "לא תאור את העם".

מה קורה פה? וכי בלק לא ידע את השם של העם הזה, והרי כבר בקריעת ים סוף שהתרחשה ארבעים שנה קודם לכן כתוב: "אילי מואב יאחזמו רעד" – כולם ידעו ורעדו מישראל. פרעה אמר "הנה עם בני ישראל רב ועצום", השם "ישראל" היה שם מספיק מפורסם, ובודאי שהשם "עברי" היה מפורסם. אפילו יוסף כשישב בכלא כילד בודד אחד במצרים, כינו אותו כולם בשם "עברי", כלומר, שהשם הזה היה מפורסם.

אפשר לומר שאת השיטה הזאת שגורסת להתעלם ולא להזכיר שם של מישהו, היהודים עצמם אימצו מאוד אל ליבם. למשל, אנשים קוראים למחלה מסוימת "יענע מחלה" או בעברית "המחלה הידועה", שכן המחלה ההיא כל כך דוחה עד שלא רוצים אפילו להזכיר אותה בשמה המפורש. כך גם כשמדברים על מלחמת עולם השניה אומרים "די דייטש" או "הגרמנים", לא רוצים אפילו להזכיר את השם "נאצים", ובדאי לא את השם של היטלר. אלו הם שמות שכל כך שנואים עלינו עד שאנו לא רוצים להעלות את שמם על דל שפתינו.

גם בתורה אנו מוצאים הנהגה כזאת. מסופר בתלמוד על אחד מגדולי התנאים שחי בתקופת חורבן בית שני, שהיה בר פלוגתא של רבי עקיבא, קראו לו אלישע בן אבויה. ביום מן הימים כפר הלה ביהדותו והפך לאפיקורוס. מאז הוא נקרא בתלמוד בשם "אחר". בתלמוד מסופרים אודותיו כמה סיפורים אבל לא קוראים לו בשמו המפורש.

יתרה מזו: הגמרא מספרת שפעם תלמידו רבי מאיר אמר לו "חזור בך" הגיע הזמן שתחזור בתשובה, ענה לו רבו לשעבר: "שמעתי מאחורי הפרגוד" דהיינו שהוא שמע בת קול מלמעלה, "שובו בנים שובבים חוץ מאחר" (חגיגה ט"ו, א). הרי שאפילו הקב"ה קרא לו בשם "אחר".

ישנו מקרה נוסף ביהדות: יש אדם שלא קוראים לו בשמו, אלא קוראים לו "אותו האיש", בשפת האידיש קוראים לו "יושקע", אבל בספרות היהודית לא מזכירים אפילו את השם שלו, שכן איננו רוצים להכיר בדמות שהם עשו ממנו, מבחינתנו הוא לא קיים, לא כמשיח ולא כנביא, הוא "אותו האיש", וחסל.

מסופר על אדמו"ר הרי"צ שבשעה שהוא ישב בכלא הרוסי (בימים אלו ממש לפני שמונים ושתיים שנה), הוא דיבר עם כולם רק בשפת האידיש, למרות שידע רוסית על בוריה. החוקרים שישבו מולו היו יהודים שנהפכו לקומוניסטים וכולם הבינו אידיש, מדוע הוא נהג כך? משום שמבחינתו הם פשוט לא היו קיימים (י"ב תמוז תשח"י תו"מ כ"ג ע' 171).

בלק לא רצה להכיר במציאות הזאת שנקראת "עם ישראל" או "עברים", השם הזה אומר שזהו עם שיש לו הגנה מיוחדת מהקב"ה, זהו עם ששונה מכולם, שמאמין בה' אחד ולא עובד שום עבודה זרה. הרבה יותר קל ונעים לכנות אותם בשם "עם" ולהציגם כעם בין כל העמים, וחסל.

מה קרה בפועל? בלעם בא לקלל את עם ישראל ונמצא מברך אותם, הברכות הכי יפות והכי איכותיות שעם ישראל קיבל – יצאו מפיו של בלעם, ולא רק פעם אחת אלא בירך אותם שלשה

פעמים. בכל פעם שהוא בירך אותם הוא הזכיר אותם בשתי השמות, גם בשם המפורסם פחות "יעקב" וגם בשם המפורסם יותר "ישראל".

בנבואה הראשונה הוא אומר "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל" – מי יכול לספור את מספר המצוות והילדים שיש לישראל. עם ישראל עושה כל כך הרבה מצוות, כמו שאי אפשר לספור עפר, כך לא ניתן לספור כמה מצוות הם עושים.

בנבואה השנייה הוא שוב מזכיר את שתי השמות: "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" – הקב"ה לא רואה שום דבר רע בעם ישראל; זה לא שהם לא עושים שום דבר רע, אלא ממש כשם שהורים מתוך אהבתם לא רואים שום חסרון בילדים שלהם, כך גם הקב"ה לא רואה חסרון בעמו.

בנבואה השלישית אנו קוראים את הפסוק המפורסם שבו הוא שוב מזכיר את שני השמות "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל". הוא משבח את חיי המשפחה של עם ישראל, עד כמה מוסד המשפחה היה היסוד לקיום של עמנו במשך כל הדורות.

פרשת בלק, אומר הרבי, זהו סיפור שמביא הגבהת הרוח ותקוה אמיצה לכל אחד שלומד אותה ומעיין בה. זהו סיפור קלאסי של אדם שרצה להפריע ולהחריב את עם ישראל ובסופו של דבר דוקא מזה יצא הדבר הכי טוב. לא רק שה' הפר את מחשבתו הרעה והוא לא הצליח להזיק לעם ישראל, אלא יתרה מזו, בעצם העובדה שבלק שכר את בלעם, הוא גרם "שיהודים יתברכו בברכות נעלות ביותר" (לקו"ש כ"ג בלק א, ע' 170).

המסר הוא פשוט: אם יש מישהו בעולם שמעוניין להזיק לנו ולהרוס אותנו ח"ו – הרי לא רק שהקב"ה ישמור אותנו ממנו, אלא עוד יותר מזה: הקב"ה יגרום לכך שהוא בעצמו יביא ברכה מרובה לעם ישראל.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד